

IZHAJA MESECNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 8

STEV. 12.

DECEMBER

LETO XIX.

Slomšek — narodni buditelj in vzgojitelj

Dr. Hohnjec

Sezimo v svojem duhu za 140 let nazaj v preteklost! Pred našimi očmi se razgrne slika razmer, ki so podobne sedanjim. Tudi takrat se je bil lotil duhov velik nemir in splošno nezadovoljstvo. Iskala so se nova pota, nove smernice in oblike življenja. Nov red bi naj vzniknil, pa ne iz sporazuma narodov, marveč iz prelivanja krvi. Zadivjala je krvava vojna: zdaj v tem delu, potem v drugem delu Evrope in sveta. Napoleon Bonaparte, samovladar Francije in največji vojskovodja svoje dobe, se je smatral za najbolj poklicano osebo, ki naj da avtoritativno rešitev vseh vprašanj evropskega človeštva. Z mečem v roki je nameraval življenjska vprašanja poedinih narodov rešiti tako, da jih je nasilno vključil v francoski življenjski prostor, ki ga je hotel razširiti čez vso Evropo. Po mnogih velikih zmagah je bil končno premagan. Z njegovim porazom so se začele meje življenjskih prostorov posameznih narodov zopet premikati. Velike države so jih v medsebojnem sporazumu uredile brez ozira na male narode, ki imajo iste naravne pravice kot veliki do življenjskega prostora na svetu, na katerem naj bodo sami svoji gospodarji. Kot glasnik ideje o slovenskem prostoru in kot tolmač zahteve

našega ljudstva po njem je nastopil škof Anton Martin Slomšek, ki ga je božja previdnost naklonila slovenskemu narodu pred 140 leti (rodil se je na Ponikvi 26. novembra 1800). Slomšek je neumorno propovedoval Slovencem: Tudi slovenski narod ima svoj življenjski prostor, ki mu ga je Bog dal in na katerem mora biti Slovenec gospodar. Ta prostor sega tako daleč, kakor daleč sega slovenska zemlja in na njej slovenska govornica. Pred stoletji je ta prostor bil mnogo večji. Segal je, tako je Slomšek klical svojim rojakom v spomin, na »Korotana visoke planine in dolino zelene častite koroške dežele, v kateri so svoje dni mogočni korotanski knezi gospodovali.« Segal je na Štajerskem preko sedaj nemškega Gradca na Avstrijsko, segal na Solnograško in na Tirolsko. Narodna sebičnost in narodno izdajstvo je slovenski življenjski prostor zožilo do sedanjih narodnih meja.

Slomšek je zapisal dne 2. junija leta 1848, to svarilo: »Nemci nam žugajo materno kri popiti, nas pa ob sveto vero spraviti.«

Slovenski narodni prostor bo ohranila in obranila samo življenjska sila naroda, ki mora biti zakoreninjena v krščanski in narodni miselnosti.

»Stvar, ki naj nam ljuba in draga

bo, kakor naše svetlo oko,« tako je Slomšek klical narodu. »je naša slovenska domovina, naša materna beseda. Slovenščina, beseda mila matere naše, bodi nam ravno tako blaga in draga, kakor zemlja materna, na kateri je naša zibelka tekla. Beseda materna je vseh dobrot največja dobrota... jasno ogledalo vsakega ljudstva, mila dejka vsakega nauka in izobraževanja narodnega. Dokler beseda materna slovi, se narod časti in oživlja; kakor beseda materna umira, peša tudi narodna slava in moč. Kdor torej ljubi svoj narod, njemu so dragi tudi matere mili glasovi; oni so živci življenja dušnega.«

Bili so časi, ko ti živci duhovnega narodnega življenja niso delovali. »To so bili žalostni časi slovenščine; vsa v prahu in mahu zaraščena je slovenščina spala. Nemei in drugi sosedi so jo črtili in zaničevali, svoji so se je sramovali. Omika Slovencev je toliko zaostala, da smo bili narodom v zasmech in oporeklo. Junaškega srca je moral biti mož, ki si je upal zaničevanega slovenskega jezika lotiti se in obuditi med svojim narodom dušno življenje.

Tak mož je bil Slomšek. Vivere militare est, je rekel rimski modrec Seneka. Če to velja za posameznika, velja še bolj za narod. **Dokler narod živi, se bori in dokler se bori, živi.** Zato je Slomšek klical svoj narod na življenjsko borbo. Že kot bogoslovec v Celovcu je zaklical svojim slovenskim tovarišem.

»Slovensko krdelo,
jaz-kličem; vstan!»

Pozneje je Slomšek ta klic razširil na vse ljudstvo, naj stanuje na Koroškem, Štajerskem, Kranjskem ali Goriškem. Njegov poziv je veljal boju z uma svetlim mečem. »Dovolj je dremanja,« je opominjal in vzpodbujal. »preveč je izgube; ali zamujeno nam še ni, stopiti v kolo omike. Slovenci nočemo nobene vojske in prepira ne iščemo, ampak le svoje pravice.« Zato je nujno vabil: »Le bistrimo si glave, ne dremajno zaspani, drugim rodom prodani!« Narodno omiko je proglasil

kot zveličavno, in sicer tisto, ki ji je sv. vera luč, materni jezik pa ključ. V ta namen je ustanovil šole, sam v njih poučeval, spisal za nje učbenike ter oskrboval učila. Vzgojil je naše ljudstvo za tisto visoko vrednotenje šole, s katerim se naš narod odlikuje med vsemi jugoslovanskimi brati, ter tako ustvaril tiste psihologične pogoje, ki so izločili nepismenost iz našega ljudstva ter ga dvignili v vrsto najbolj pismenih narodov na svetu. Njegovo književno delo na polju pesništva, pripovedništva, pouka in pedagogike, kakor tudi izdajanje »Drobtinice« in ustanovitev knjižne Družbe sv. Mohorja, vse to je služilo visokemu smotru prave ljudske prosvete in kulture, ki jo je smatral za glavni živec ljudskega narodnega življenja in za tvorno silo narodne rasti. Bil je najmočnejša in osrednja osebnost vsega ljudsko-prosvetnega in kulturnega prizadevanja med Slovenci. Ta osebnost je po prirodnih zakonih dinamike težila s periferije proti osredju slovenskega ozemlja. Izvršil je veliko delo, po katerem je vedno hrepenel; preložitev sedeža lavantinske škofije iz Sv. Andraža v Maribor. Poleg verskih so tega dalekovidnega slovenskega voditelja vodili tudi narodni nagibi. Tam, kjer je svetniški prst tega izrednega moža začrtal mejo slovenskega ozemlja, tam še zdaj ta meja teče ter je hkrati tudi meja naše jugoslovanske države.

Sodobnega pomena Slomškovega lika in dela za sedanji čas ne bi izčrpali, ako ne bi hkrati omenili, kako je ta veliki narodni vzgojitelj in voditelj imel vedno odprte oči in odkrite besede za rane, iz katerih je naš narodni organizem krvavel in še krvavi. Rak-rana na našem narodnem telesu je pijančevanje, zoper katero se je Slomšek z nepopustljivo strogostjo in vztrajnostjo boril kot zoper največjega sovražnika krščanskega življenja ter narodnega zdravja in imetja. Posebno ostro je nastopal zoper kužno žganje, o katerem je v svojem prvem škofovskem pastirskem listu leta 1946, rekel: »Ljudje ga pijejo, kakor vodo, pa si dušo zalijejo

in truplo zažgejo.« Pravi prijatelji ljudstva vodijo tudi danes odločno borbo zoper pijačevanje. Njih svareči glas ostaja žal po večini glas vpijočega v puščavi. Naj bi naše ljudstvo upoštevalo vsaj tale pristrčni opomin svojega nebeškega zaščitnika Slomška: »O moje ljudstvo! Ti še strupa ne poznaš, katerega piješ; ti še nesreče ne vidiš, ki tebe čaka!« Naj bi se po tem svarilu ravnala zlasti mladina, ki je bila poseben predmet Slomškove ljubezni. Koliko mladeničev je alkohol napravil pretepačec, ubijalec, morilec ter jih spravil v prezani grob, bodisi grob smrti, bodisi grob nesreče. Tragiko takratne mladine — še bolj to velja o sedanjih — je Slomšek na svoj nedosežno poljudni način predstavil s temi besedami: »Kakor mladeniča iz Najma nesejo štirje pogrebniški mnogeza mladeniča k prezanemu grobu: jeza, pijanost, nečistost in grda razvada.«

Nevarnejši kot telesni je duhovni strup. O njem je Slomšek zapisal v knjigi za mladeniče »Življenje srečen pot« leta 1837. te pomembne besede: »Kakor ima hudobni duh po svetu pomagalice, ki mu ljudi zapeljujejo, kar sam storiti ne more, tako ima tudi svoje pisarje, kateri za njega pišejo

in duhovni živež po svetu prodajajo, ki je z duhovnim strupom pomešan.« Kateri so ti pisarji? Pozneje jih je kot škof tako opredelil, da sedijo v uredništvih nekrščanskih listov in v sobah, kjer se pišejo nekrščanske knjige. »Najhujše zlo naše dobe,« tako se glasi njegova ostra obsodba, je popačeno in zlorabljeno časnikarstvo in njega sad, razširjanje zlobnih knjižur in pohujšljivih dnevnikov.« Zapeljive knjige vplivajo na dušo, kot žganje na telo: »Več ko žganja popiješ, huje te bo žejalo; več ko zapeljivih bukev in lažnivih novin prebereš, manj boš vedel, kaj je resnica in prav. Na duši pijan, dušo umoril in ob pamet boš.« Proti takim produktom tiska mora vsak pravi katoličan odločno nastopati: braniti jim mora prihod v svoj kraj; če pridejo, jih je treba »pobrati in zažgati, kakor kužne smeti.« Ljudem mora nuditi poštene bukve in časopise in pravične novine ter skrbeti, da je v njegovem kraju resnica in pravica doma. S porabo nekrščanskih knjig, slabih listov in časnikov ustvarjeno »izobraževanje ljudstva brez krščanske resnice je ravna steza k najhujšemu zdvijanju, kakor nam to zgodbe današnjih dni tolikanj grozovito izpričujejo.«

Zgodovina in ideja mrtvaških plesov

(Uvodna beseda k uprizoritvi.)

Lipplov mrtvaški ples, ki ga bomo danes gledali in ki ga je v klenem, preprostem, a zaradi neposredne resničnosti v izvajanju pesniških in religioznih misli tako markantnem prevodu v slovenščino presadil Sovrè, gotovo ni osamljena pojava v svoji vrsti. Mrtvaški plesi imajo v umetnosti svojo zgodovino, ki sega v 14. stoletje. Ideja, ki jo poudarjajo, je misel na smrt, ki je najvišji zemeljski vladar, ki pa svojo kraljevsko oblast pričinja prav izvajati šele tedaj, ko s propadom življenja, ki je neprestano vretje in razvoj, v isti usodi izenačuje vse, kar ji je zapadlo. Tedaj je konec vseh sprememb, vse, kar je mišljivega, odpade, od življenja ostane le obeljeno okost-

je in duša, ki na svoji vrednosti ne bo nič več pridobila in nič več izgubila. Misel na popolno enakost vseh ljudi v smrti in na neizpremenljivo večnost je tista, ki je najbolj svojska vsem leposlovnim, slikarskim ali oderskim stvaritvam, ki jih pojmujejo pod skupnim imenom Mrtvaški ples.

Kako smo prišli do imena mrtvaški ples? Vsi vemo za narodne pripovedke, ki govore o mrličih, kako o polnoči vstajajo iz svojih grobov, plešejo nad njimi in uganjajo svoje nručije, da ob prvem znaku prihajajočega jutra zginejo v svoje podzemsko prebivališče. Kakor naš narod, so tudi drugi v svoji fantaziji groteskno spajali predstavi plesalca in mrtvaka. In

to prav zato, ker vzbujata obe predstavi tako različno občutje v človeškem srcu. Kakor je smrt za vsakega človeka nekaj usodnega, tudi za hira-nega berača, ki mu življenje ničesar nudilo ni in se na ustnicah smrti le želi, tako je ljudstvo čutilo veličastvo zmage, ki jo smrt slavi v popolni neodvisnosti od vseh stopenj zemeljske hierarhije. In v misli na to, je videlo smrt plesati preko vseh zemeljskih neravnin.

Upodablajoča umetnost je zgodaj prikazovala krog postav, kjer se za roko se držeč vrste po en mrtvak in en živ človek. Vse mrliške postave so enake, v začetku imajo podobo mumije, pozneje pa prevladuje tip okostnjaka. Ti mrtvaki se groteskno zvijajo in vlečejo za sabo žive osebe, ki predstavljajo zastopnike različnih družabnih stanov, ki so pa vedno tako razporejene, da si delajo družbo predstavnikov v življenju najbolj oddaljenih stanov. V tem oziru uporabljajo slikarji zelo duhovite domisleke. Avtorji teh slik so deloma neznani, kakor slika v Marijini cerkvi v Lübecku iz leta 1462., ali pa najznamenitejša stenska slika v Camposantu pri Pizi. Ustvarjali so prav na tem področju tudi znameniti slikarji, kakor: Dürer, Beham, Mayer, Holbein in klasik mrtvaških plesov Rethel. Večina slikarjev je ustvarjala v lesovjih ali bakrorezih, ki s svojim kontrastom črno-belega nudijo najboljšo možnost za izraz z barvami nemaskirane, nepodkupljive resničnosti smrti. Tako se bo morda marsikdo spomnil Rethelove slike: prijateljica smrt (zvonar je na naslonjaču zaspal smrtno spanje, smrt mu poganja mrtvaški zvonec, sonce v ozadju zahaja). Dürerjeva: Vitez smrti in hudič, ki ne spada strogo v ta krog, a vendar postavlja smrt peščeno uro vitezu pred nos kot opomin in hudič stalen spremljevalec, ki preži. Najbolj znan je morda Holbeinov mrtvaški ples in iz njega slike opata, ki ga smrt vleče za kuto, potem ko mu je vzela mitro in pastirsko palico in vsi protesti njegovega zemeljskega telesa in roke z molitveno knjigo nič ne zaležejo; ali slika orača, ki mu smrt pri-

ganja konja, da bi prej do konca preoral svoje življenjsko polje.

Na odru je najprej nastopalo 24 mrtvaških postav, ki so v kratkih dialogih s 24 osebami različnega spola, starosti in tam razpredale osnovno misel. Sčasoma se je to število pomnožilo, scena se je menjala z ozirom na nastopajoče in iz plesočega kroga so se razvili samostojni prizori.

V zgodovinskem razvoju ločimo dva različna motiva: Starejši ples mrličev, kakor se je posebno razvil v francoski Bretaniji in temelji na dvogovoru: *Quad fuimus, estis quad sumus, eritis* kakor pravijo mrtvaki. Ta izrek pa je zopet orientalnega izvora. Novejša oblika pa je smrtni ples, ki temelji na dvogovoru med človekom in smrtjo, ki kot abstrakten pojem predstavlja božjo deklo. Ta značaj ima tudi Lipplov mrtvaški ples. Nešteto pesnikov se je poskušilo na tem polju Hofmans-thala, ki ga poznamo po župančičevem prevodu njegovega Slehernika in flamskega Slehernika, kakor ga je prevedel dr. J. Pogačnik po prirejeni izdaji Thungshaerta. Obe te dve deli sta umetniško predelani iz stare oblike in prirejeni za sodobno gledališče. V tem oziru je gotovo bolj pristen Lipplov Mrtvaški ples, ki je ohranil staro odrsko obliko, a je po svoji izrazni moči in hoteni preprostosti tako močan, da poleg njegove ideje o nesprejemljivi in za vse enake smrti učinkuje na nas častitljiva nespremenljivost, kakor je ta ideja podana.

Če pogledamo v duhovno zakladnico našega naroda, bomo tudi v naši umetnosti našli kaj takega, kar spada v to miselno in religiozno področje. Ohranjeno nam je v naših narodnih pripovedkah, v preprostih prizorih kroške dramatike in v nastopih dijakov na starem jezuitskem liceju. Dovolite pa, da vas ob tej priliki opozorim na podobno snov v naši umetni poeziji, ki jo najdemo kar pri prvaku Francetu Prešernu. Vsi vemo, da je on spesnil balado Povodni mož. In v tej pesnitvi najde v valovih Ljubljani-ce smrt zala prešerna Uršika, ki vsa vesela prične ples z mladeničem, ki si ga je izbrala izmed mnogih. Srečna in

vesela je ob zalem fantiču, ali ne dolgo; ples postaja vedno burnejši, stik mladeniča vedno silnejši, nič več ji na ne dajo takta godci s piščalmi in trobentami. Mesto njih vetrovi pojo, grom igra boben in bliski sikajoče zvišujejo takt. In konec:

Vrtince so vidli čolnarji dereč,
a Uršike videl nobeden ni več.

Občni zbor Prosvetne zveze v Mariboru

V torek 26. novembra so se zbrali delegati prosvetnih društev iz javančinske škofije na redni občni zbor, ki je potekal v znamenju 140 letnice škofa M. Slomška.

Po slovesnosti na Slomškovem grobu so se zastopniki društev zbrali v dvorani na Aleksandrovi cesti 6 k občnemu zboru mariborske prosvetne centrale, katerega so s svojo udeležbo počastili tudi zastopnik prevzvišenega g. škofa prelat dr. Cukala, mariborski župan dr. Juvan, okrajna glavarja dr. Šiška in Eiletz, podžupan žebot, stolni kanoniki dr. Mirt, M. Umek in mnogi mariborski prosvetni delavci, duhovniki in laiki.

Občni zbor je začel predsednik dr. Hohnjec, ki je predlagal vdanostni brzojavki Nj. Vel. kralju Petru II. in Nj. Vis. knezu namestniku Pavlu ter pozdravno brzojavko prosvetnemu ministru dr. A. Korošcu. Vse tri brzojavke so bile z velikim navdušenjem sprejete. Po predsednikovem pozdravu so se oglasili k besedi zastopnik prevzv. g. škofa prelat dr. Cukala, mestni župan dr. Juvan in zastopnik ljubljanske Prosvetne zveze ravnatelj Vinko Zor. Sledil je globok, Slomšku in njegovi bogati misli posvečen govor predsednika dr. Hohnjeca.

Tajniško poročilo

Iz tajniškega poročila, ki ga je podal tajnik prof. Klasinc, posnemamo: V preteklem letu so vse naše prosvetne in mladinske vzgojne organizacije na pobudo NOKA izvedle akcijo proti komunizmu. Prosvetna društva so posvečala pozornost nevarnosti

In tudi v nocojšnjem mrtvaškem plesu bomo videli ljubico v sličnem položaju kot je bila Uršika. Ko bomo gledali to igro, jo dojemajmo s spoštovanjem pod človeškim umom, ki je v neizprososti telesnega konca zaslužil večnost duhovnega kraljestva, zmagajo božje pravice in postavil res nespremenljivo merilo za vse naše zemeljsko življenje.

brezbožnega komunizma po posebnih farnih sestankih, na katerih je naše podeželje dodobra spoznalo bistvo komunistične nevarnosti zlasti v današnjih časih.

Izpremenjene mednarodne razmere, zlasti pa položaj, v katerem se nahaja naš narod in naša država, nalagajo letos vsem prosvetnim in mladinskim telesno-vzgojnimi organizacijam dolžnost, da po dobro premišljenem načrtu sistematično budijo v našem narodu njegovo narodno in državno zavest ter ga tako pripravljajo na težke preizkušnje, ki lahko našo domovino zadenejo.

Prosvetno-izobraževalno delo naših prosvetnih društev v bodoči sezoni bo torej moralo imeti pred očmi važnost gornjih dejstev. Razen tega pa moramo posvečati vso pažnjo fizičnemu in duševnemu zdravju našega naroda. Zato je nujno potrebno, da naša prosvetna društva zopet na primeren način poživijo zanimanje za treznostno delo, kajti pijančevanje, alkoholizem ter s tem zvezano preklinjanje predstavlja eno največjih napak in madežev na telesu našega naroda.

Delo društev

Ker je marsikje prevladovalo mnenje, da je z ustanovitvijo FO in DK ostalo prosvetno društvo v fari nepotrebno, smo v občirni okrožnici z dne 8. januarja t. l. označili osnovne najznačilnejše naloge, ki še vedno spadajo v delokrog prosvetnih društev. Te naloge so: 1. skrb za **farne knjižnice**, ki so vedno važnejši činitelj v dvigu splošne izobrazbe našega po-

deželja. 2. Važno ljudsko prosvetno nalogo lahko opravlja povsod **Ljudski oder**. Prosvetna društva imajo tudi v tem pogledu važno nalogo, da se počasi izkopljejo iz plehkega diletantizma polpretekle dobe. V tej zvezi nujno priporočamo vsem prosvetnim društvom revijo »Ljudski oder«, ki se pri nas trudi za pravilno usmeritev ljudskega igranja. 3. Tretja naloga prosvetnih društev je splošno **prosvetno izobraževalno delo** s prirejanjem farnih sestankov za vse farane. Na teh sestankih naj bi se letos obravnavala vprašanja naše narodne in državne zavesti, kakor je bilo to že zgoraj omenjeno.

Prosvetna društva izpolnjujejo svoje naloge v različnih merah, kakor so pač krajevne razmere. Zlasti v preteklem letu je delo v prosvetnih društvih zaradi neurejenih razmer, ki so bile posledica vojne in vojnega nemira, mnogo trpelo. Centrala je v oktobru razposlala vsem včlanjenim društvom posebne vprašalne pole. Do danes smo prejeli 140 izpolnjenih vprašalnih pol. Na podlagi poslanih podatkov smo za teh 140 društev izdelali sledečo statistiko: članov imajo omenjena društva 12.505, v svojih knjižnicah imajo ta društva (brez Prosvetne knjižnice v Mariboru) 57.564 knjig, ki predstavljajo vrednost okoli 571.850 din.

V zadnjem poslovnem letu so imela ta društva 56 tečajev, 77 skioptičnih predavanj, 485 navadnih predavanj, 572 dramatičnih predstav, 116 pevskih nastopov in 86 drugih prireditvev. Vrednost prosvetnih domov včlanjenih prosvetnih društev znaša 6.242.000 din, vrednost inventarja pa 460.816 din.

Kdor količkaj pozna govorico številk, ta bo lahko s ponosom gledal na kulturno delo, ki so ga v minulem letu izvršila prosvetna društva širom vse lavantinske škofije.

Lutkovno gledališče

Prosvetna zveza je v prepričanju, da lahko tudi lutkovno gledališče služi namenom naše prosvete, začela akcijo, da se v Mariboru ustanovi pod njenim okriljem lutkovni oder, kakor

ga v Ljubljani z uspehom vodi g. prof. Niko Kuret. Potrebni inventar (6 serij ročnih lutk in oder) je že naročen in upamo, da bomo že pred božičem našo mladino razveselili z nastopom Pavlihe, ki se naj domači namesto tujega Gašperčka. — Pri tem opozarjamo društva, ki bi želela lutkovne predstave v domačem kraju, da bomo njihovi prošnji radi ustregli.

Delo pisarne

Pisarniško delo ni omejeno samo na poslovanje z društvi, temveč je v njem vključeno tudi izposojevanje garderobe, ki je navadno zelo zamudno, in izposojevanje dramskih del. Opravilni zapisnik šteje za minulo poslovno leto 719 došlih in odposlanih dopisov. Pri tem pa niso vštete okrožnice, ki smo jih izdali 7 skupno v 1080 izvodih. — Garderobe se je izposodilo 860 komadov, dramskih del pa 355 izvodov.

Narodno vzgojni tečaj

Včeraj je bil v dvorani Delavske zbornice lepo uspeli narodni vzgojni tečaj, ki ga je obiskovalo okoli 60 zastopnikov prosvetnih društev in fantovskih odsekov. Predavatelji so v posrečeni obliki obravnavali važna vprašanja naše narodne in državljanske vzgoje, katere važnost smo že zgoraj poudarili.

Končno izražamo upanje, da se bo s prihodnjim letom uresničila že dolgoletna želja vse Štajerske, da bi se namreč dokončno uredila radijska relejska postaja v Mariboru, ki jo bomo lahko uspešno vključili v narodno prosvetno delo ob severni meji naše skupne domovine Jugoslavije.

Druga poročila

Blagajniško poročilo je podal g. J. Maležič. Celotni denarni promet je v preteklem letu znašal 141.014,23 din. Aktiva znašajo 25.694,52 din in prav toliko pasiva. Prosv. knjižnica je izdala za nabavo novih knjig 20.499 din.

Iz knjižničarjevega poročila je razvidno, da je Prosvetna knjižnica v Mariboru v preteklem letu izposodila 25.578 knjig. Te knjige si je izposo-

dilo 12.734 obiskovalcev Prosvetne knjižnice. Knjižnica ima vsega skupaj 9016 knjig.

O delu Podzvez fantovskih odsekov v Mariboru od lanskega občnega zbora Prosvetne zveze je poročal njen tajnik prof. Resnik, nakar je sledilo poročilo **Zveze dekliških krožkov v Mariboru**, ki ga je podala gđc. Pipanova. Zveza dekliških krožkov je v preteklem letu priredila celo vrsto tehničnih, prosvetnih in organizacijskih tečajev in sodelovala pri vetskikh dekanijskih tečajih, ki jih je prirejela Dekliška katoliška akcija za lazarinsko škofijo. V imenu preglednikov je poročal stalni kanonik gospod dr. Mirt, ki je predlagal odboru razrešnico.

Volitve

Sledile so volitve novega odbora, preglednikov in članov razsodišča. G. kaplan Orešnik je predlagal listo z dosedanjimi odborniki in dr. J. Hohnjecem na čelu. Lista je bila od občnega zbora soglasno sprejeta.

Sklepi

Občni zbor je sprejel za vsa društva obvezen sklep, po katerem so vsi člani naših prosvetnih društev zavezani za potrebe narodno obrambnega dela vsako leto žrtvovati 1 din. Občni zbor je naložil društvom tudi dolžnost, da vso pozornost posvetijo

delu za treznost našega ljudstva. V ta namen naj vsako društvo organizira treznostno prireditve, med letom pa se naj večkrat vršijo predavanja o treznostnem vprašanju. Pri debati o tem vprašanju se je oglasil župnik Greif iz Šoštanja, ki je poudaril misel, da mora pri delu za treznost zlasti krepko prijeti za delo tudi oblast, ki naj smatra za svojo dolžnost, da omeji preveliko število gostiln. Sprejet je bil tudi sklep, naj vsako društvo priredi domovinski dan, ki naj bo posvečen poglobitvi naše narodne in državljanske vzgoje.

Pri slučajnostih se je oglasil k besedi učitelj F. Koinik kot zastopnik zadruge »Slomškov dom«, ki je bila ustanovljena z namenom, da v Mariboru postavi dom za katoliške učiteljske učitelje. Pozval je zborovalce, naj se zavedajo važnosti vzgoje katoliških učiteljev, ki nam jih pri prosvetnem delu tako primanjkuje. G. župnik Gril je v tej zvezi dal nasvete, kako naj bi se po vsej škofiji organiziralo delo in zbiranje prispevkov za Slomškov dom in navedel vzgled iz lastne fare, ki je z učinkovito organizacijo že zbrala lepo vsoto in za bodoče zagotovila temu domu stalne dohodke.

Po izčrpanem dnevnem redu je predsednik dr. Hohnjec z željo, da bi nad delom naše prosvetne organizacije plaval duh Slomškov, zaključil občni zbor.

Izseljenska nedelja

15. decembra bo posvečena nedelja našim izseljencem, ki bivajo izven meja naše države. Primerno je, da se tudi Prosvetna društva, vsaj v delavskih župnijah, od koder se je izselilo večje število župljanov, spomnijo ta dan vseh onih, ki bivajo v tujini. V ta namen prilagamo tej številki celotno predavanje in pa spored prireditve:

1. Bodi zdrava, domovina!
2. Pesem izseljenca (dekl.), Lj. oder 4. 65.
3. Oj hišica očetova (pesem).

4. Klic iz daljnega sveta (deklamacija), Lj. oder 4.
5. Kje dom je moj.
6. Zdrava Marija (dekl.), Lj. oder 4.
7. Kam pa vodi bela cesta (pesem), note v Prosvetni zvezi.
8. Jutra nja molitev rudarjevega otroka, Lj. oder 4.
9. Na tujih tleh (Oj le šumi... pesem).
10. Slovo, Lj. oder 4.
11. Iz stolpa sem mi zvon doni (pesem — Mohorjeva pesmarica).
12. Krik iz tujine, (Igrokaz.) Pri Prosvetni zvezi.

Ljudski oder

V Ljubljani je začela delovati Zveza ljudskih odrov. Odbor je imel že več sej in je sklenil, da bo pričel z novim letom v okviru »Prosvetnega vestnika« dajati vsa navodila Ljudskim odrom. Maskerski tečaj, ki je bil v nedeljo 24. t. m. je lepo uspel, saj se ga je udeležilo nad sto zastopnikov društev in naših organizacij. Tečaj je vodil g. arh. Ivan Pengov, ki je podal navzočim glavne smernice za dobre maske.

Bliža se božič. Skoro vsako društvo priredi ob božičnem času praznikom primerno igro ali akademijo. Društvom priporočamo sledeče igre, ki so primerne za božični čas: Gregorin: »Kralj z neba« ima 14 mešanih vlog; Gregorin: »V času obiskanja«, 8 postaj o Jezusovem poslanstvu, ima 26 mešanih vlog; Šuštar-Drabosnjak: »Božična igra« v 12 slikah, 14 moških in ena ženska vloga; Šuštar-Drabosnjak: »Igra o izgubljenem sinu«, 15 mešanih vlog; »Na betlehemskih poljanah«, božična igra v 3 dej. »Pastirci in kralji«, božična igra s petjem v 3 dej., 12. zvezek Ljudskih iger. »Mojstra Kržišnika božični večer«, igra v 2 dej.

11 moških vlog, 16. zvezek Ljudskih iger. Heinen: »Igra o Herodu«, IV. letnik Ljudskega odra. Salamon: »Slovenski božič«, VI. letnik Ljudskega odra. Žabkar: »Zvezda z vzhoda«, govorni zbor, V. letnik Ljudskega odra. Heinen: »Trikralska igra«, V. letnik Ljudskega odra.

Ako pa društva ne morejo prirediti igre, priporočamo sledeče recitacije: Simon Gregorčič: »Na sveti večer«, II. str. 6. — Pregelj IV.: »Tolminske matere sveti večer«. — Bršljinski: »Božični večer«, Dis., leto 1939. — Finžgar: »Njegova zvezda se je utrnila«. — Sardenko: »Beračica Bajda in sivi Marko«, — Papini: »Hlev, pastirji, Trije medri«. — Franc Erjavec: »Božični večer na Kranjskem«. — Med recitacijami so primerne božične pesmi ob igranju harmonija. Na ta način si bodo društva pripravila lep božični večer, za uvod pa naj dramatično predstavijo prav sedaj izišlo Matija Tomčevo delo: »Marijo nosijo«. Ta obred prikazuje, kako Marija na poti v Betlehem išče prenočišča. Note in besedilo se dobijo pri Prosvetni zvezi, stanejo 3 din.

Letošnji spominski večeri

Prosvetna zveza je v Ljubljani organizirala celo vrsto večerov, ki so posvečeni obletnicam, ki jih praznujemo tekom letošnjega leta in jih priporočamo, da jih prirede tudi društva.

I. Štiristoletno delo oo. jezuitov med Slovenci. Spored: 1. Pozdravljena Marija, 2. Mi tvoji smo mornarji, petje, 3. Predavanje s skioptičnimi slikami o 400-letnici jezuitskega reda.

II. Slava prvi slovenski svetnici sv. Emi. Spored: 1. Pozdravljena Ema, slovenska kneginja, 2. Himna na čast sv. Emi (oboje se dobi v knjigi Veider: Sv. Ema), 3. Skioptično predavanje: Kraji in gradovi, kjer je živela sv. Ema.

III. Slava Slomšku. Spored: 1. Anton

M. Slomšek, deklamacija, 2. Veseli griček, Gorski zvon, Glejte, že sonce zahaja, petje Slomškovih pesmi, 3. Predavanje s skioptičnimi slikami o škofu Martinu Slomšku, vzgojitelju slovenskega naroda.

IV. Marijanski večer: 1. »Marijo nosijo«, dramatični prizor, prof. Tomc, 2. Slovenske Marije, skioptično predavanje o najlepših Marijinih slikah v Sloveniji. Pri glavnih slikah zapoje ljudstvo Marijino pesem.

V. Prešernov večer: 1. Dr. Fr. Prešeren: Slovo od mladosti, recitacija, 2. Solospevi za bariton: a) Ukazi, b) Kam?, c) Mornar, 3. Predavanje s skioptičnimi slikami o dr. Francetu Prešernu.

Film o odkritju spomenika kralju Aleksandru I.

Družba »Emona«-film v Ljubljani je posnela slovesnosti ob odkritju spomenika kralju Aleksandru in izdelala reportažni film, ki je nad vse pričakovanje dobro uspel. »Emona«-film je prva slovenska družba, ki je v zvezi s Prosvetno zvezo v Ljubljani uspela, da snema lahko tudi zvočne filme, kar je izrednega pomena za nadaljnji razvoj slovenskega reportažnega in kulturnega filma. Prosvetna zveza v Ljubljani je namreč že leta 1978, nabavila zvočno aparaturo in najmodernejšo kinosnemalno kamero znamke »Askanija«. S tem odličnim aparatom so bili v glavnem posneti prizori ob odkritju spomenika, prav tako pa si je družba »Emona«-film nabavila še dve drugi

ročni snemalni kameri, s katerima so bili prav tako posneti številni prizori ob odkritju spomenika.

Družba »Emona«-film je film že dokončala in je bil tudi že film predvajan za cenzuro v Belgradu. Film o odkritju so poslali nazaj v Ljubljano in je bil že na sporedu v kino »Unionu«. Če upoštevamo kratko dobo, odkar družba »Emona«-film deluje, potem moramo priznati ne glede na to, da je letos pridobila za izposojanje nad 20 izvrstnih tujih igralskih filmov, njen velik uspeh v lastni produkciji. Poleg reportaže o mladinskih dnevih je že izdelala kulturno reportažo o ljubljanskih žalah in kratko reportažo o ozaljski železniški nesreči.

Predavanje s skioptičnimi slikami

Skioptična slika je in ostane še vedno najbolj nazorno sredstvo za pojasnilo besede. Dokaz za to so številna predavanja, ki so se vršila od zadnjega občnega zbora, to je od 19. oktobra t. l. po sledečih krajih:

Prosvetno društvo v Moravčah: »Sv. Stanislav in sv. Tarcizij.«

Sv. Jakob v Ljubljani: »Kristus Kralj«; predaval g. Jamnik Jože.

P. d. Radovljica: »Čuvajmo naše narodno blago.«; predaval g. ravnatelj Vinko Zor.

P. d. Trebnje: »Po sredozemskem morju.«; predaval g. dekan Tomažič.

Šola za Bežigradom: Pavliha »Opica in čevljarček«, »Repoštev«.

P. d. Sv. Jakob v Ljubljani: »O Londonu.«

P. d. Rakovnik: »Neumrjočnost človeške duše.«

P. d. Celje: »Ob 80-letnici Mohorjeve družbe.«; predaval g. dr. Grafenauer.

»O naših izseljencih« je predaval g. štelec v Kranju, v Primskovem in Loškem potoku.

P. d. Trata: »Štirje letni časi«; predaval g. Šavli, župnik.

P. d. Loke pri Zagorju: »Zoološki vt.«; predaval g. Benedik.

P. d. Ribnica: »Slovenska božja pota.«

P. d. Križe: »Kristus Kralj.«

P. d. Ljutomer: »Kongres Kristusa Kralja.«

P. d. Slovenska Bistrica: »O aeroplanih in podmornicah.«

P. d. Kočevje: »Anton Martin Slomšek, škof.«

P. d. Sv. Lenart: »Preganjanje kristiganov v Mehiki.«

P. d. Sostro: »O Kristusu Kralju.«; predaval g. Kalan.

P. d. Sv. Jakob ob Savi: »Pokopališča.«

Deško vzgojevališče na Selu: »Svetovni evharistični kongresi.«

P. d. Laško: »Evharistični kongres v Ljubljani in Budimpešti.«; g. Batuš.

P. d. Rokodelski dom: »Evharistični kongresi.«; predaval kanonik Vovk.

P. d. Kočevje: »Nagrobni spomeniki velikih mož.«

P. d. Hrastnik: »V deželi polnočnega sonca.«; predaval g. prof. Mlakar.

P. d. Komenda: »London.«; predaval g. prof. Anžič.

P. d. Vič nad Ljubljano: »Julijske Alpe.«; predaval g. prof. Mlakar.

Šola za Bežigradom: »Don Kihot« in »Marijin otrok«.

Deško vzgojevališče na Selu: »Suški prekop« in »Smešni turisti«.

F. O. Rokodelski dom: »Bolgarija«.

F. O. Št. Peter-Ljubljana: »Petrolej in zrakoplovstvo«.

P. d. Trzin: »Ob jadranski obali«.

P. d. Jezersko: »Čuvajmo naše narodno blago« predaval g. ravn. Zor.

P. d. Rakovnik: »Pokopališča«.

F. O. Ribnici: »Olimpijske igre v Berlinu«.

Šola Bežigrad: »Zrakoplovstvo«.

P. d. Trnovo: »London« predaval g. prof. Anžič.

P. d. Martinji vrh: »Zivinoreja«.

P. d. Novo mesto: »V deželi polnočnega sonca« predaval g. prof. Mlakar.

P. d. Tržič: »O izseljencih« g. Švele.

P. d. Sv. Jakob: »O strojih«.

P. d. Tržič: »Grčija in Atene« predaval g. kaplan Zaletel.

P. d. Dravlje: »Slovenci na jugu naše države« predaval g. Škerbe, kaplan.

P. d. Vič: »Sv. pismo«.

P. d. Šiška: »Vera«.

P. d. Škocijan pri Mokronogu: »Palestina« predaval g. Bergant, župnik.

Zavod sv. Stanislava, Št. Vid: »Liturgija sv. maše«.

Dijaška kongregacija, Zgodnja Danica, Ljubljana: »Sv. Alojzij« in »Sv. Stanislav«, g. dr. Vrečar.

P. d. Višnja gora: »Alkoholizem« predaval g. Kalan, svetnik.

P. d. Naklo: »O naših izseljencih v Franciji« predaval g. Švele.

P. d. Rakovnik: »Slovenske šege in običaji«.

P. d. Dev. Marija v Polju: »Zoološki vrt v Londonu«.

P. d. Zaplana: »Sv. Martin«.

Frančiškanski samostan, Ljubljana: »Človeška bivališča«.

Slov. dijaška zveza: »Preganjanje kristjanov« predaval g. Novak.

P. d. Domžale: »London v vojni« predaval g. ravnatelj Zor.

P. d. Mekinje: »Friderik Baraga«.

Rokodelski dom: »Koroška«, predaval g. kanonik Vovk.

Rakovnik: »Bolgarija«.

P. d. Braslovče: »Quo vadis« in »Sv. Frančišek«, predaval dekan Atelšek.

Ljudska šola Bežigrad: »V deveti deželi«.

P. d. Vič: »Po švicarskih alpah«.

P. d. Ljutomer: »La Divina Comedia« predaval g. kaplan Voda.

P. d. Novo mesto: »Sv. pismo, stari zakon« predaval g. Oblak, kaplan.

P. d. Vič: »Egipt« predaval dr. prof. Bohinc.

P. d. Ribnica: »Zimski šport« predaval g. Sitar, kaplan.

P. d. Št. Vid nad Ljubljano: »O Londonu« g. dr. Brumen.

P. d. Celje: »Po krajih, kjer je živele sv. Ema« g. ravnatelj Zor.

P. d. Trnovo: »Slovenska svetnica sv. Ema« predaval g. ravnatelj Zor.

P. d. Novo mesto: »Sv. Elizabeta« predaval g. pater Ciprijan.

Frančiškanski samostan, Ljubljana: »O zrakoplovstvu«.

Loke pri Zagorju: »Sv. Tarcizij« g. Benedik.

P. d. Sv. Jakob, Ljubljana: »Sveta Ema« predaval g. ravnatelj Zor.

P. d. Sv. Peter-Ljubljana: »Oče naš« predaval g. Škerbe.

P. d. Dolenja vas pri Ribnici: »London« predaval g. dekan Škulj.

F. O. Trnovo: »Don Kichot«.

P. d. Mekinje: »Martin Krpan«.

P. d. Velike Lašče: »Lopota slovenske zemlje«.

P. d. Brežice: »Ob 400-letnici jezuitskega reda« predaval g. p. Remec.

Jezuitski samostan, Ljubljana: »Ob 400-letnici jezuitskega reda« predaval g. Vrtovec.

P. d. Celje: »Ob 400-letnici jezuitskega reda« predaval g. p. Remec.

Frančiškanski samostan: »Ob 400-letnici jezuitskega reda« predaval g. p. Odilo.

Poselska zveza: »Slovenci na jugu naše države« g. dr. Simončič.

F. O. Celje: »Primorska«.

P. d. Planina pri Rakeku: »Slovenska svetnica sv. Ema« g. ravn. Zor.

P. d. Nevlje: »Friderik Baraga«.

Ljudska univerza, Celje: »Šmarski okraj«.

P. d. Brezje: »Slogi v stavbarstvu« predaval g. dr. p. Roman Tominec.

F. O. Vič: »Rim«.

P. d. Trnovo: »Bolgarija«.

Ljudska šola Bežigrad: »Robinzon«.

P. d. Šiška: »Cerkyeno leto«.

P. d. Tržič: »Alkoholizem.« predaval g. župnik Žitko.

Stolni Majirin vrtec: »Sv. Cecilija.« predaval g. katehet Pintar.

I. ženska realna gimnazija: »Robinson« in »Mizica pogrni se«.

P. d. Št. Jakob, Ljubljana: »Napoleon.« g. msgr. Steska.

Zveza rejcev malih živali, Ljubljana: »Kokošarstvo in male živali.«

P. d. Rakovnik: »Slovenska šegavost.«

P. d. Marenberg: »Grčija in Atene.«

P. d. Kamnik: »Gora svetega Mihaela.« g. dr. Žvokelj.

II. drž. gimnazija: »Indija.«

P. d. Spodnja Šiška: »Portugalska.« predaval g. ravnatelj Gabrovšek.

I. ženska realna gimnazija: »Zrakoplovstvo.«

Društvo rokod. pomočnikov, Ljubljana: »Gorenjska.« predaval g. kanonik Vovk.

P. d. Loke pri Zagorju: »Preganja nje kristjanov v rimski državi.« predaval g. Benedik, kaplan.

P. d. Gorje: »Ustoličenje na Gospo- svetskem polju.«

P. d. Šmarje pri Jelšah: »Lega Slo- venije.«

Dijaški krožek, Poljane: »Janezek in Metka.«

P. d. Dobrova pri Ljubljani: »Mor- ske živali.«

P. d. Slovenjgradec in Celje: »Škof Anton Martin Slomšek.« predaval g. dr. Brumen.

P. d. Brezje: »Žena v luči zgodovi- ne.« predaval g. dr. p. Roman Tomi- nec.

P. d. Moste pri Ljubljani: »Portu- galska.« predaval g. ravnatelj Gabrov- šek.

Krščansko žensko društvo, Ljublja- na: »O Londonu.« predaval g. ravna- telj Zor.

P. d. Trata in Trebija: »Čuvajmo naše narodno blago.« predaval g. rav- natelj Zor.

Deško vzgojevališče, Moste: »Po sre- dozemskem morju« in »Zrakoplov- stvo«.

F. O. Trnovo: »Martin Krpan.«

Ljudska univerza v Mariboru in Ce- lju: »Pogled v današnji Egipt.« pre- daval g. dr. Valter Bohinec.

P. d. Kamnik in Trnovo: »Današnji Egipt.« predaval g. dr. Valter Bohinec.

Učiteljišče, Ljubljana: »Grčija in Atene.« predaval g. prof. Savnik.

P. d. Trbovlje: »Portugalska.« pre- daval g. ravnatelj Gabrovšek.

Bogoslovno semenišče, Ljubljana: »Sinaj.« predaval g. dr. Snoj.

II. drž. real. gimnazija: »Bolgarija.«

Skupno znaša število predavanj od 19. oktobra do 30. novembra tega leta 168 serij.

Društveni obzornik

Stara cerkev. Prosvetno društvo je začelo živahno delovati. Imelo je že več lepih prireditev. Prvo smo posvetili slovenski zgodovini. Predavala je gdč. Peterlinova iz Kočevja. Dalje je društvo priredilo proslavo v čast Kristusu Kralju, kjer je sodeloval tudi novo ustanovljeni pevski odsek. Zadnjo nedeljo pa smo proslavili spomin velikega Slovence Antona Slom- ška. Predavanje so spremljale krasne skioptične slike, ki se jim ljudje kar niso mogli dosti načuditi. Za dodatek smo videli sliko sedanje strašne voj- ne (London v plamenu) in za konec še slike grobov velikih Slovencev. — Ljudje so veseli teh prireditev, dru-

štvo pa se zaveda, da s tem vrši veliko poslanstvo za povzdigo prosvete med kočevskimi Slovenci.

Ribnica. Tukajšnje Prosvetno dru- štvo je uprizorilo v soboto 16. in v nedeljo 17. nov. pomenljivo ljudsko dramo »Plavž«. Igra je v vseh pogle- dih uspela, igralci so rešili dobro svo- je vloge, posebno priznanje pa gre občinskemu tajniku g. Naudetu Če- šarku, ki je vodil režijo in obenem izborno podal Tomaža Celinarja.

Sostro pri Ljubljani. Prosvetno dru- štvo v Sostrem dela zelo živahno. Igrali smo »Domna«, od katerega smo nesli najlepše vtise, dalje smo igrali Sherrifovo vojno dramo »Konec potic«.

Igra je nad pričakovanje lepo uspela. Vsi igralci so rešili svoje vloge kar dobro. Ker je bilo dosti ljudi in nekateri niso mogli več v dvorano, zato bodo igralci igro ponovili prihodnjo nedeljo. K obisku prav lepo vabimo. 5. decembra pride na obisk sv. Miklavž, na Marijin praznik 8. decembra bo proslava v čast Brezmadežni, za božič bomo pa gledali lepo igro »Arniteva«. — Ob tej priložnosti, ko se oglašamo v listu, prav lepo vabimo mladino v naš Prosvetni dom.

Dolenja vas pri Ribnici. Naše Prosvetno društvo je imelo svoj občni zbor v nedeljo 10. novembra v dvorani našega Prosvetnega doma. Članstvo se je udeležilo občnega zbora polnoštevilno in je pazno sledilo poročilom odbornikov, ki so bila kar zadovoljiva. V preteklem letu zaradi svetovnega položaja ni bilo javnih nastopov. Naši fantje in dekleta so se s podvojeno silo vrgli na naše notranje delo v dvorani. Sestavil se je tudi spored za delo v bodočem poslovnem letu. Sklenilo se je, da se obnovi naš tamburaški in pevski odsek. Nabavili si bomo ping-pong, šah in ustanovili bomo čitalnico, v kateri bodo člansivu stalno na razpolago naši časopisi. Za knjižnico bomo nakupili nekaj novih knjig. Določil se je tudi vrstni red odrskih prireditev in predavanj.

Rob. Dne 5. novembra je uprizorilo tukajšnje Prosvetno društvo znameniti misterij »Slehernik«. Ker je tako delo za naše podeželje dokaj trd oreh, gre vodstvu kakor igralcem vse priznanje. Želimo, da bi videli kmalu kaj podobnega na našem odru.

Naklo. Preteklo sredo zvečer nam je g. Anton Švele v poldrugo uro trajajočem predavanju lepo razložil svoje doživljanje tekom osemletnega službovanja kot izseljenski duhovnik v Franciji in posebej doživljanje ob vpadu Nemcev v Francijo. Predavanje je bilo dobro obiskano in hvaležni poslušalci se g. predavatelju zahvaljujejo za zanimivo predavanje tudi tem potom.

Škofja Loka. Ob nabito polni dvorani so naši igralci na Vse svete zvečer podali Liplovo-Sovretovo vsesvet-

sko igro »Mrtvaški ples«. Igro je odlično režiral g. kaplan Melhior Golob. Vsekakor moramo omeniti naravnost umetniško scenerijo in igro svetlobe, ki sta izpopolnjevali druga drugo.

Jesenice. Občni zbor Krekovega prosvetnega društva je bil v sredo pred praznikom Vseh svetnikov. Bilo je veliko zanimanja, saj je prišlo na zbor celo več članov Prosvetnega društva s sosednje Koroške Bele. Občnega zbora sta se med drugimi udeležila tudi g. župan Tine Markež in banski svetnik g. Peter Arnž. Skoro brez izjeme vsi odseki so podali v prosvetnem tonu sestavljena poročila o delu v preteklem letu. Dosedanji predsednik g. Savinščič Stanko je podal pregledno poročilo o gospodarskem stanju društva. Gospodarska moč društva je prav razveseljiva. Pri volitvah sta bili vloženi dve listi. Zmagala je lista, katere nosilec je bil Smolej Albin.

Podbrezje. Preteklo nedeljo je naše Prosvetno društvo polagalo svoje račune o delu preteklega leta. Iz poročil odbornikov je razvidno, da se je mnogo delalo, kakor morda še nobeno leto. Priprave za gradnjo našega novega Farnega doma so pri kraju in pričakovati je, da bo isti še do zime pod streho. Toda spričo tolikega dela za dom, prosvetno delo ni spalo. Novoizvoljenemu odboru, ki je po večini prejšnji, želimo, da tudi v bodočem letu dela z nezmanjšano agilnostjo. — Kot prvo predstavo v letošnjem letu je vprizorilo naše društvo v Gasilnem domu resno kmečko igro »Grobovi«. V tej igri nam pisatelj Janez Jalen prav lepo prikazuje življenje naše kmečke vasi, ki živi na zunaj tako tiho in mirno življenje, pa je vsa polna življenjskih pretresov.

Hrastje. Naše Prosvetno društvo je uprizorilo v nedeljo 10. novembra v svojem domu igro »Najdena hči« kot začetno predstavo letošnje sezone.

Preddvor. Naše Prosvetno društvo je imelo 15. oktobra svoj redni letni občni zbor, ki je bil zelo dobro obiskan. Odbor je ostal neizpremenjen, ker se volitve niso vršile. Sklenjeno je bilo, da uprizori dramatični odsek

za začetek sezone »Desetega brata«, in sicer dne 10. novembra.

Mozelj. Pri nas je v osnutku tečaj, v katerem bi se naša dekleta vadila v narodnem vezenju. Tečaj bo v prostorih našega Prosvetnega doma in ga bo vodila ribniška rojakinja in znana katoliška prosvetna delavka gđc. Anica Knolova. Na sporedu je še več podobnih tečajev širom kočevske zemlje. Na ta način se bo našim ljudem pripomoglo do skromnega zaslužka, obenem pa se bo ohranila narodna tradicija v naših vezelih motivih.

Mala gora. Prosvetno društvo v Stari cerkvi odmeva kar najlepše tudi pri nas. Kar je najbolj razveseljivo, je to, da se posebno mladina navdušuje za razne ustanove, ki bodo zbrale tukajšnje Slovence in nas prosvetno dvigale. — Moka, ki jo je razdelila Slovenska Straža, je prav dobrodošla tudi nam in sicer po kakovosti in znižani ceni! Pogled na skupno vez, ki se vedno bolj razteza na nas Slovence na Kočevskem, ki smo istega mišljenja, nas navdaja z novim pogumom, katerega smo posebno sedaj potrebni.

Ribnica. Tudi naše Prosvetno društvo je v nedeljo 27. oktobra obhajalo praznik Kristusa Kralja. Popoldne ob treh je bila v naši dvorani slavnostna akademija.

Vrhnika. Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov je 15. oktobra uprizorilo v režiji odvetnika g. Marjana Marolta dramo: »Praznik cvetočih čvšenj«. Odziv občinstva je bil tolikšen, da so bili vsi prostori razprodani. Na željo občinstva se je igra 20. oktobra ponovila. Igranje vlog je bilo nad vse pohvalno. — 14. oktobra je bil občni zbor Prosvetnega društva. Pri volitvah je bil izvoljen stari odbor s predsednikom g. kaplanom Kraljičem na čelu. — Dne 25. oktobra je bil I. prosvetni večer. Predaval je izseljenski duhovnik in bivši tukajšnji kaplan g. Švecl o Franciji. Zelo zanimivo predavanje so pojasnjevale še skioptične slike. Udeležba je bila zelo velika. — Nekaj posebnega pa je bila 10. novembra uprizoritev igre »Mlinar in njegova hči«. Ojunačili so se stari igralci in igralka in nastopili, češ,

glejte nas, mladina! Gospod režiser in vsi igralci zaslužijo za to uprizoritev vse priznanje. Želimo si še več takih uprizoritev. — Za 8. december so že velike priprave, ker bo ta dan priredilo Prosvetno društvo s sodelovanjem vseh naših društev v znak in zahvalo raznih obletnic velik praznik in ob tej priložnosti bo slovesna akademija, na kar občinstvo že sedaj opozarjamo, prav tako bratska sosednja društva.

Trzin. Prosvetni večeri so se zopet začeli. V nedeljo 5. novembra nas je šolski upravitelj g. Intihar s skioptičnimi slikami vodil k našemu morju in pojasnjeval gospodarski pomen morja za tamošnje prebivalstvo in za vso državo. — V nedeljo 17. novembra je bil drugi prosvetni večer, posvečen 140 letnici velikega svetniškega škofa Antona Martina Slomška. Tudi to predavanje so pojasnjevale skioptične slike, peveci pa so zapeli več Slomškovich pesmi.

Komenda. V nedeljo 5. novembra je imelo Prosvetno društvo svoj redni občni zbor. Iz poročil odbornikov je bilo razvidno, da je društvo vsestransko dobro delovalo. Knjižnica Prosvetnega društva si je nabavila nekaj novih knjig in bo od sedaj naprej odprta vsako nedeljo popoldne po krščanskem nauku od 5. do 4. ure. Člani so vabljeni, da pridno segajo po dobrih knjigah. — »Dom« je bil pretekli teden od zunaj ves izgotovljen, kjer so zadnji del ometali s »teranovo«. Sedaj čaka še temeljite notranje izpopolnitve.

St. Vid pri Lukovici. Nedelja 5. novembra bo v zgodovini našega kraja vedno ostala zapisana kot ena najvažnejših. Tega dne je namreč stopilo v življenje naše novo Prosvetno društvo. Po litanijah je bil v cerkvi blagoslovljen nov moderen križ, ki smo ga nato obesili v dvorani Prosvetnega doma na častno mesto. Nato je bil pred polno dvorano in galerijo ustanovni občni zbor društva. Zelo zanimivo je bilo blagajniško poročilo o zidavi našega Prosvetnega doma. Naš dom predstavlja vrednost v znesku 250 tisoč dinarjev, kakor so ugotovili izvedenci. Mi pa smo dosedaj izdali

zanj le dobrih 54 tisoč. Neplačanih računov imamo le še kakih šest tisočakov. Dohodkov pa je bilo nekaj nad 56 tisoč. Že te številke jasno kažejo, koliko zastojnega dela je bilo pri Domu izvršenega. Obširnejše bomo o Domu poročali spomladi, ko bomo obhajali njegovo blagoslovitev. Novi društveni odbor je šel na delo. Takoj na prvi seji se je dala za božič na spored igra »Henrik, gobavi vitez«.

Groblje. Prijateljski sestanek. Da se obnovijo potrebni medsebojni stiki med člani naše Prosvete, je sklenil odbor prirediti vsak mesec poseben sestanek vseh članov. Ti sestanki hočejo biti kolikor mogoče zanimivi in tudi zabavni, tako da se jih bodo vsi z veseljem udeleževali. Prvi tak sestanek je bil v nedeljo 17. novembra ob pol štirih popoldne. Na sporedu je bilo petje moškega zbora, predavanje o položaju Jugoslavije sredi vojskujočih se držav, skioptično predavanje o zanimivem predmetu, burka in domači razgovori ob poslušanju radia. Sestanek je bil v mali dvorani, ki je bila zakurjena. Vstop brezplačen. — Knjižnica Prosvetnega društva je odprta vsako nedeljo od 10 do 12 popoldne. Oskrbite se za dolgočasni zimski čas z zanimivim branjem!

Kočevje. Katoliško slovensko prosvetno društvo v Kočevju je priredilo na praznik Kristusa Kralja zelo lepo uspelo akademijo v dvorani ljudske šole. Prireditve so se udeležili sreski načelnik g. dr. Bratina, prečastiti g. dekan Flajnik, direktor gimnazije g. Burgar, sodni starešina iz Ribnice g. Arko, soproga kočevskega sodnega starešine gospa Reichmannova in številni društveni člani in prijatelji.

Sv. Gregor. Naše Prosvetno društvo je v nedeljo 3. novembra začelo svojo dramatsko sezono z narodno igro »Lovski tate«. Naši fantje in dekleta so tudi v tej dramatizaciji pokazali svoje zmožnosti in so vse vloge prav dobro rešili. Vsebinski igre, ki je vzeta iz našega romantičnega podeželskega življenja, je občinstvo pazno sledilo. Komaj že čakamo, da bi nas naši prosvetarji zopet presenetili s kakšno podobno prireditvijo. — Kmetijsko-

gospodinjski tečaj, ki ga vodi v našem Gregorskem domu ga. Zalokarjeva, lepo napreduje, dekleta ga prav pridno obiskujejo. Zavedajo se, da nam tukaj rastejo prave gospodinje.

Ormož. Preteklo nedeljo je bil Prosvetni dom slovesno blagoslovljen in izroččen svojemu namenu. K slovesnosti so prišli mnogi domači ugledni možje in gostje iz Maribora in Ptuja, možje in žene iz Ormoža in bližnje okolice, v največjem številu pa je prišla mladina iz vsega ormoškega okrožja. — Sledila je akademija, katere spored so izpolnili pestri nastopi domačega pevskega zbora ter članov, članic in mladenk z lepimi simboličnimi vajami. Lepa simbolična slika »Slovenska prosveta« je zaključila akademijo, ki je s svojo vsebino hotela vsem udeležencem pokazati, kaj bo novi prosvetni dom mladini, ki se bo v njem zbirala, dajal: hrano za njeno duhovno življenje, smisel in sredstva za bistritev uma in priliko za urjenje svojih telesnih sil in sposobnosti. Vse v skladu z večnimi krščanskimi resnicami za blagor naroda in države.

Radomlje. Neumorni dramski odsek prosvete v Radomljah si je topot nadel težko nalogo. Prikazati naši javnosti prve početke rudarstva na slovenski zemlji in z njo v zvezi nastanek železarske industrije na Gorenjskem. Ves ta razvoj nam najlepše prikazuje Klinarjeva drama »Plavž«, čigar predstava je bila 6. oktobra, ponovitev pa 13. oktobra t. l.

Velesovo. Prosvetno društvo je imelo v nedeljo 3. novembra po litanijah ob obilni udeležbi članov svoj redni občni zbor. Iz poročil odbora posnemamo, da šteje farna knjižnica, ki jo upravlja društvo, 558 knjig različne vsebine. Člani se je premalo poslužujejo, znamenje, da ni pri mladini pravega zanimanja za dobro knjigo. Blagajnik je poročal, da je bilo dohodkov 5529 din in stroškov 5256 din, preostanek 72 din. Predsednik je poročal, da so bile tri predstave na odru, dvakrat je bilo skioptično predavanje, v zimskih mesecih pa je bilo 15 sestankov za fante. Zahvalil se je vsem, ki so podpirali društva in sodelovali.

Groblje. Drama »Tri modrosti starega Wanga«, ki smo jo igrali na misijonsko nedeljo je v vsakem oziru lepo uspela. Igralci so se v svoje težke vloge tako vživeli, da so se jim vsi čudili. Dasi je igra miselno in vsebinsko zelo težka in zahteva od gledalcev velike pozornosti, so ji ljudje sledili z velikim zanimanjem in razumevanjem. Na praznik Kristusa Kralja smo igro ponovili tudi na gostoljubnem komendskem odru, kjer je igra še lepše uspela kot doma. Če bi bilo le nekoliko boljše vreme, bi bila dvorana prav tako polna kot pri »Krvavi Španiji«. Tako pa je bilo nekoliko manj občinstva, ki pa je igri sledilo z vso pozornostjo. Gostoljubnim Komendantom se na tem mestu zahvaljujemo za prijazni sprejem. — Otvoritev čitalnice v Društvenem domu je zbudila veliko pozornost in se je zbralo lepo število mož in fantov. Pri otvoritvenem govoru je prof. Lipovec, predsednik društva, omenil, naj bi se zbirali v čitalnici možje in fantje, kot so se v starih časih pod vaškimi lipami, kjer so se razgovarjali in pomenkovali o vsem, kar jih je zanimalo. Pri tej priliki je bila tudi znova izražena želja, kar je tudi želja Misijonišča, da bi postal Društveni dom drugi dom vse soseske, vseh dobrosmiselnih, ker šele tedaj bo dobro služil svojemu namenu.

Prosvetno društvo v Škofji Loki. V četrtek dne 14. novembra se je v Društvenem domu vršil občni zbor katoliškega prosvetnega društva v Škofji Loki. Kakor vedno, tako je bilo tudi letos zanimanje zanj prav živahno in je bila tudi udeležba prav lepa. Poročila odbornikov so bila prav zanimiva. Najbolj razveseljivo je bilo poročilo blagajnika, saj že več let ni bilo prebitka in smo se vsi kar oddahneli, ker smo le enkrat prišli na zeleno vejico. Gradbeni odbor je poročal glede prezidave in apeliral na vse zavedno članstvo, da čim bolj podpre prepotrebno akcijo za zboljšanje društvenih prostorov. Kino odsek je poročal, da bo aparaturna v kratkem izboljšana in da je na programu več izredno dobrih filmov, ki bodo vlekli.

Ne smemo tudi prezreti živahnega dela gledališke družine in pa fantov ter deklet, ki se izobrazujejo z vso resnostjo in mladostno vnemo. Tudi dijakinja in dijaki v svojih krožkih pridno delajo. Poudariti moramo, da je društvo priredilo 15 prosvetnih večerov z zanimivimi predavanji in veliko udeležbo. V novi odbor so izvoljeni: kaplan M. Golob, uradnik Tine Oman, cerkovnik Peter Klobovs, uradnik Franc Šega, trgovec Lado Finžgar, odvetnik dr. Pokorn, učiteljica gđ. Piskernik-ova in Janko Trdina.

Ves občni zbor je potekel v lepem razpoloženju in živahni debati mladih in starih prosvetarjev, na svoj račun pa niso prišli tisti, ki bi radi v društvu utrjevali svoje položaje in iskali časti.

Društvom priporočamo igro »Državni uradnik«, burko v enem dejanju. Spisal J. Vovk, Primerna zlasti za Silvestrov večer. Dobi se pri avtorju v Kranju ali pa pri PZ v Ljubljani.

*

Okrožnica vsem prosvetnim društvom in njihovim odsekom

Odbor Prosvetne zveze je na seji dne 5. decembra razpravljal o pritožbah glede garderobe, ki jo vodi PZ. Dogodili so se okrog 1. decembra slučaj, da je društvo rezerviralo obleke, za katere so prosila tudi druga društva, katerim je bila garderoba odklonjena. Tik pred 1. decembrom pa društvo, ki je garderobo rezerviralo, garderobo odpove. Zgodil se je slučaj, da je bila obljubljen ziljska noša krožku za javni nastop 1. decembra. Društvo, ki je imelo noše izposojene, jih ni pravočasno vrnilo, zato nismo mogli izvršiti svoje obveznosti. Da se v bodoče izognemo sličnim slučajem, zato veljajo v bodoče sledeči pogoji: 1. Garderobo prejemajo le tista društva, ki so plačala članarino, 2. Garderoba se izposodi le, če pride zastopnik društva z društvenim potrdilom, kovčkom ali košaro po garderobo, 3. Društvo mora navesti dan, kdaj garderobo potrebuje in naslednji dan, ko garderobo vrne, 4. Izposojevalnina za garderobo se plača pri prevzemu garderobe, 5. Vsako društvo mora po-

ložiti 100 din kavcije, da bo garderobo na določeni dan nepoškodovano vrnilo. 6. Društva, ki garderobo rezervirajo, pa je ne odpovedo vsaj 7 dni prej, plačajo tudi enkratno izposojevalnino. 7. Zamudnina za vsak dan se računa 10 din. — Društva ponovno prosimo, da se drže gornjih navodil.

Predsednik: dr. F. K. Lukman l. r.

Tajnik: Miloš Stare l. r.

Ravnatelj: Vinko Zor l. r.

Okrožnica Slovenske krščanske ženske zveze v Ljubljani

Prosvetna zveza je vsem prosvetnim društvom sporočila željo voditelja slovenskega naroda, da bi na državni praznik Zedinjenja 1. decembra vsa naša društva priredila slavnostno akademijo. Ker pade 1. december ravno na nedeljo, naj bi bila akademija dopoldne takoj po službi božji ali pa popoldne oziroma zvečer. Ker ženska društva oziroma odseki skoraj gotovo ne bodo imeli svoje lastne akademije, naj se povsod udeleže članice polnoštevilno akademije prosvetnega društva. Kakor vedno, pokažimo še posebno v teh burnih časih našo narodno in državno zavest.

V okrožnici dne 24. oktobra t. l. smo priporočili ženskim odsekom in članicam prosvetnih društev, naj vsaka po svojih močeh sodeluje pri prehranjevalnih akcijah in šolskih kuhinjah. O tem delu pa je le par društev poslalo poročilo. Prosimo, poročajte, kje in v kaki meri sodelujete pri vseh socialnih akcijah.

Bliža se sv. Miklavž in božič. Kjer ni Elizabetne ali Vincencijeve konference, prosimo, da ženski odseki in društva takoj začno zbirati prispevke,

obleko, obutev, živila za obdaritev revnih otrok za Miklavža. Za božične praznike pa moramo skrbeti za obdaritev revežev. Časi so hudi. Zato moramo revnim, onemoglim, bolehnim, ki so navezani na pomoč bližnjega, tembolj pomagati.

Za gospodinjski tečaj so se prijavila dekleta v Čemšeniku (dekliški krožek), v Srednji vasi v Bohinju (prosvetno društvo), v Begunjah pri Cerknici (dekliški krožek). Odločno premalo zanimanja pa je za zdravstvene tečaje, ki so brezplačni. Pa nam je vendar pouk o prvi pomoči, negi dojenčka, o higieni žene, o nalezljivih boleznih itd. tako zelo potreben. Žene in dekleta! Izkoristite priliko za izpolnitev svoje izobrazbe v zdravstvenem pogledu. Posvetujte se, da boste mogle tekom jeseni oziroma v zimskem času imeti zdravstveni tečaj.

Bog živi!

A. Lebar l. r., predsednica.

A. Golob l. r., tajnica.

Plačana članarina v mesecu septembru, oktobru in novembru 1940

Ljubljana-mesto:

Salez. prosveta Kodeljevo.
Prosvetno društvo Trnovo.
Prosvetno društvo Sv. Peter.

Radovljica:

Prosvetno društvo Kropa.

Škofja Loka:

Prosvetno društvo Škofja Loka.

Zagorje:

Sv. Jurij pod Kumom.

Ljubljana-okolica:

Kat. prosv. društvo Devica Marija v Polju.

Vsebina: Dr. Hohnjec: Slomšek — narodni buditelj in vzgojitelj. — Zgodovina in ideja mrtvaških plesov. — Občni zbor Prosvetne zveze v Mariboru. — Izselska nedelja. — Ljudski oder. — Letošnji spominski večeri. — Film o odkritju spomenika kralju Aleksandru I. — Predavanje s skioptičnimi slikami. — Društveni obzornik.